THE FIGHT AGAINST TAX EVASION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA: ANALYSIS AND SOLUTIONS

LUPTA ÎMPOTRIVA EVAZIUNII FISCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ANALIZĂ ȘI SOLUȚII

Iulia CAPRIAN, Assoc. Prof., PhD
Moldova State University
E-mail: kaprianusm@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7701-5356

Mariana Rodica TIRLEA, Assoc. Prof., PhD
"Dimitrie Cantemir" Christian University, Romania
E-mail: rodicatirlea10@yahoo.ro
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0665-5839

Liliana DANDARA, Assoc. Prof., PhD
Trade Co-operative University of Moldova
E-mail: dandaraliliana@gmail.com
ORCID: https://orcid.org/0009-0000-3937-9079

Abstract

Tax evasion is a complex problem that raises essential questions about fairness and its impact on the economy. In the Republic of Moldova, it represents a significant threat to economic stability, contributing to the weakening of the state budget and the growth of the informal economy. The analysis of this phenomenon in the national context emphasizes the use of schemes such as shell companies, offshoring and falsification of financial reports, which undermine transparency and legality. The informal economy, concentrated in key sectors such as agriculture and construction, accounts for about 23% of the country's GDP.

To effectively combat tax evasion, comprehensive measures are needed, including digitalization of tax administration, fighting corruption and creating a more transparent business environment. Compared to other regions, such as the European Union and the United States, Moldova could benefit from the introduction of automatic exchange of financial information and strict transfer pricing rules to reduce opportunities for tax evasion.

In conclusion, combating tax evasion in Moldova requires a holistic approach that includes not only domestic measures but also international cooperation. Only by strengthening fiscal discipline, increasing transparency and creating a fair tax system will Moldova reduce the shadow economy and ensure long-term sustainable economic growth.

Keywords: *tax evasion, tax schemes, taxation, economy, offshore, shell companies, informal economy*
DOI: https://doi.org/10.59642/EDR.3.2025.34
JEL: H26, H30, K34 **UDC:** 346.72:336.22

1. Introducere

Evaziunea fiscală este unul dintre cele mai complexe și actuale subiecte ale societății moderne, având un impact profund asupra economiei și stabilității sociale a fiecărei țări. În mod special, în Moldova, acest fenomen rămâne o provocare majoră, afectând veniturile statului și echitatea sistemului fiscal. Pierderile cauzate de evaziunea fiscală reduc resursele disponibile pentru investiții publice esențiale, cum ar fi infrastructura, educația și sănătatea, amplificând astfel inegalitățile sociale și economice.

În acest articol, vom analiza amploarea și metodele utilizate pentru evaziunea fiscală în Moldova și le vom compara cu situația din alte regiuni. Vom explora principalele tactici de evitare a impozitelor,

impactul acestora asupra economiei și societății, precum și măsurile care pot fi luate pentru combaterea acestui fenomen. De asemenea, vom analiza modul în care politica fiscală, reglementările legale și mecanismele de supraveghere pot influența nivelul conformității fiscale și eficiența colectării taxelor.

Este esențial să identificăm soluții pentru îmbunătățirea conformității fiscale și să găsim modalități prin care sistemul de impozitare să devină mai echitabil, astfel încât să servească atât intereselor statului, cât și ale cetățenilor. În acest context, vom examina și rolul noilor tehnologii, al cooperării internaționale și al reformelor fiscale în prevenirea și reducerea evaziunii fiscale. Înțelegerea acestor aspecte nu doar că oferă o imagine clară asupra problemei, dar poate contribui și la implementarea unor măsuri eficiente pentru asigurarea unui sistem fiscal mai transparent și sustenabil.

2. Metodologia de cercetare: metode și materiale aplicate

În cadrul analizei problemei evaziunii fiscale în Republica Moldova, au fost aplicate următoarele metode de cercetare: **metoda analitică**: studierea publicațiilor științifice și a rapoartelor internaționale relevante, cu un accent special pe analiza măsurilor implementate în alte țări și impactul acestora asupra economiei Moldovei. Această metodă permite înțelegerea dinamicii globale a evaziunii fiscale și aplicarea unor soluții adecvate contextului moldovenesc; **analiza comparativă**: examinarea strategiilor de combatere a evaziunii fiscale în Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, cu scopul de a propune implementarea unor practici similare în Republica Moldova. Această abordare ajută la identificarea celor mai eficiente politici și măsuri adoptate la nivel internațional și la evaluarea posibilității adaptării acestora în Moldova; **metoda statistică**: analiza dimensiunii economiei subterane și a impactului evaziunii fiscale asupra veniturilor fiscale ale statului, precum și asupra sectoarelor economice afectate de aceste practici ilegale. Datele statistice sunt esențiale pentru o evaluare exactă a pierderilor fiscale și pentru formularea unor strategii de combatere a acestora; **studiul de caz**: în articol sunt incluse exemple concrete de cazuri de evaziune fiscală investigate în Republica Moldova, ceea ce ilustrează aplicațiile teoretice ale metodelor utilizate. De asemenea, sunt prezentate măsurile guvernamentale implementate pentru prevenirea acestor infracțiuni. Studiile de caz reflectă impactul evaziunii fiscale asupra economiei și rolul autorităților în combaterea acestui fenomen.

Sursele de informare, precum: Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova [20], Banca Națională a Moldovei [21], Banca Mondială [22], Fondul Monetar Internațional [23] și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) [24], sunt aliniate cu abordarea internațională a subiectului și au fost utilizate pentru susținerea concluziilor articolului. Sursele furnizează date esențiale și rapoarte internaționale care susțin analiza fenomenului evaziunii fiscale în Moldova și ajută la identificarea celor mai bune practici de combatere a acestuia.

3. Gradul de abordare a subiectului în literatura științifică

Studiile privind evaziunea fiscală în Republica Moldova abordează o gamă variată de aspecte, de la impactul economic al acestui fenomen până la mecanismele legale de combatere a sa. Un subiect central în literatura de specialitate este analiza impactului evaziunii fiscale asupra economiei naționale, subliniind pierderile bugetare semnificative și efectele asupra dezvoltării economice durabile. De asemenea, compararea sistemului fiscal al Republicii Moldova cu cele din Uniunea Europeană și alte economii emergente este un subiect frecvent abordat, pentru a identifica atât punctele forte, cât și slăbiciunile acestuia. Eficiența măsurilor guvernamentale de combatere a evaziunii fiscale este un alt

punct de interes major. Studiile examinează diverse politici fiscale, strategii de monitorizare și control, precum și colaborarea cu organizațiile internaționale, cum ar fi OCDE și FMI, în vederea îmbunătățirii conformității fiscale. Literatura științifică discută, de asemenea, despre impactul acestor strategii asupra comportamentului contribuabililor și despre rolul acestora în reducerea economiei informale.

Printre sursele relevante de literatură științifică se numără rapoartele și analizele publicate de organizații internaționale, cum ar fi: Banca Mondială [22] și Fondul Monetar Internațional [23], rapoartele OCDE [24] referitoare la politica fiscală și evaziunea fiscală, rapoartele analitice ale Băncii Naționale a Moldovei [21] și Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova [20]. Aceste surse oferă o bază solidă pentru evaluarea politicilor fiscale din Republica Moldova și pentru formularea unor recomandări privind îmbunătățirea strategiilor de combatere a evaziunii fiscale.

4. Cercetare. Rezultate cheie

Evaziunea fiscală reprezintă una dintre cele mai mari provocări ale economiei moldovenești, având un impact semnificativ asupra dezvoltării economice și a veniturilor fiscale ale statului. Economia subterană, care acoperă sectoare economice importante, afectează direct stabilitatea financiară și creșterea economică a țării. În acest bloc, vom analiza amploarea problemei evaziunii fiscale, vom examina datele referitoare la pierderile fiscale, vom compara povara fiscală din Moldova cu cea din țările vecine și vom identifica principalele industrii cu risc semnificativ de evaziune fiscală.

Date privind pierderile fiscale. Evaziunea fiscală reprezintă o problemă majoră a economiei moldovenești, având un impact direct asupra dezvoltării economice a țării, deoarece o parte semnificativă din activitățile economice se desfășoară în afaceri nelegale, ceea ce încetinește creșterea economică.

În timpul elaborării acestui articol, am constatat că informațiile exacte despre pierderile financiare cauzate de evaziunea fiscală în Moldova sunt greu de obținut, iar sursele disponibile nu le acoperă în mod adecvat. Totuși, din datele disponibile, am reușit să aflăm că aproximativ 23% din populația activă a țării este implicată în economia subterană. Cele mai afectate industrii sunt: agricultura (aproximativ 61% din volumul total al economiei subterane), construcțiile (aproximativ 22%) și afacerile hoteliere și de restaurare (aproximativ 7%) [1].

Guvernul Republicii Moldova subliniază că economia subterană utilizează forță de muncă și venituri care nu sunt oficializate, iar legalizarea acestora ar putea contribui semnificativ la creșterea veniturilor fiscale și a PIB-ului [1].

Studiind aceste date, devine evident că sectorul subteran al economiei moldovenești reprezintă o parte semnificativă din totalul economiei, iar impactul său asupra pierderilor fiscale nu poate fi ignorat. În acest context, legalizarea locurilor de muncă informale și a fluxurilor financiare ar putea nu doar să crească veniturile fiscale, ci și să creeze un mediu mai transparent pentru afaceri. Combaterea corupției și stimularea activității economice legale ar putea accelera procesul de soluționare a acestei probleme.

Comparație cu alte țări din regiune. Povara fiscală reprezintă un factor esențial care influențează mediul de afaceri și nivelul de evaziune fiscală. În această secțiune, am realizat o comparație a poverii fiscale din Moldova cu cea a altor țări din regiune și am observat următoarele diferențe (Figura 1) [2].

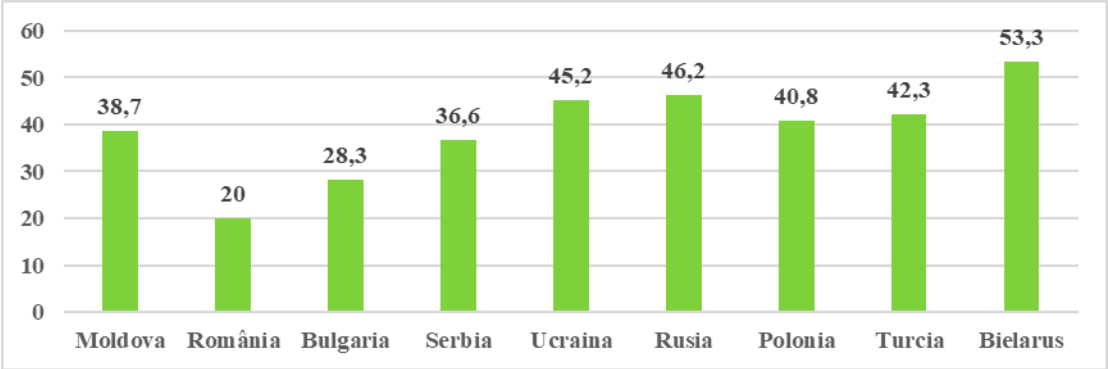

Figura 1. Compararea sarcinii fiscale în țările din regiune, %

Sursa: elaborată de autori pe baza surselor studiate

Pe baza acestor date, se poate concluziona că povara fiscală din Republica Moldova se încadrează în valorile medii comparativ cu alte țări, însă chiar și cu aceste valori, provocările legate de evaziunea fiscală rămân semnificative. Situația este agravată de un control fiscal slab și de corupția existentă [2].

Pentru a aborda eficient problema evaziunii fiscale în Moldova, este necesară o abordare cuprinzătoare. În primul rând, îmbunătățirea administrației fiscale prin implementarea tehnologiilor digitale și a unui sistem de control mai eficient este esențială. De asemenea, reducerea sarcinii fiscale asupra întreprinderilor mici și mijlocii, combaterea corupției și îmbunătățirea culturii fiscale vor contribui la diminuarea stimulentelor pentru evaziune. Legalizarea locurilor de muncă informale și promovarea transparenței în afaceri vor juca un rol crucial în combaterea economiei subterane. Implementarea acestor măsuri va conduce la un sistem fiscal mai stabil și mai transparent, care va sprijini creșterea economică durabilă.

Zonele cele mai susceptibile la evaziune fiscală:

Mai jos sunt câteva dintre sectoarele economiei cele mai expuse riscului de evaziune fiscală:

- **Agricultură:** Sectorul cu cea mai mare pondere a ocupării forței de muncă informale, reprezentând aproximativ 61% [25].
- **Construcții:** Aproape 22% din forța de muncă este ocupată în economia subterană [25].
- **Sectorul hotelier și al restaurantelor:** Aproximativ 7% din forța de muncă din acest sector este neoficială [25].
- **Alte sectoare:** În jur de 10% din forța de muncă din alte sectoare operează în afaceri informale (Figura 2).

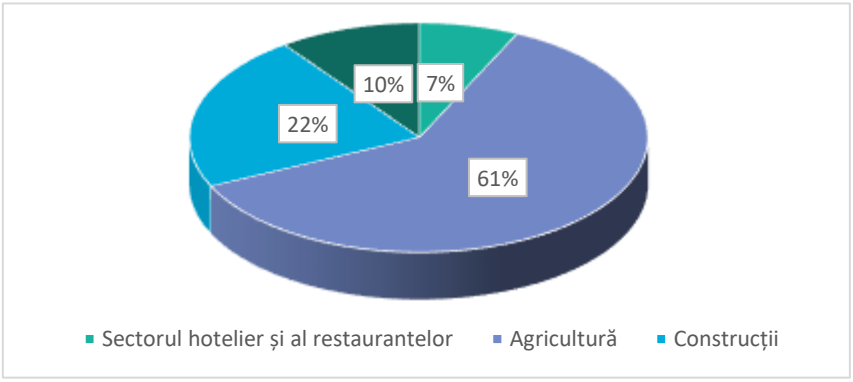

Figura 2. Sectoarele economiei cele mai vulnerabile la evaziune, %

Sursa: elaborată de autori pe baza surselor studiate

Deși nu toate sectoarele au un procentaj exact, voi integra informațiile care sunt disponibile și relevante pentru fiecare sector, pe baza studiilor și raporturilor publice.

1. **Agricultură.** Circa 61% din economia subterană provine din acest sector [26].
2. **Construcții.** 22% din economia subterană provine din acest sector [27], [28].
3. **Sectorul hotelier și al restaurantelor (HORECA)**: 7% din economia subterană se află în acest sector [30]. [29].
4. **Transport și logistică.** Deși nu există un procentaj fix, este un sector semnificativ expus la evaziune fiscală din cauza muncii informale (taxiuri, transport de marfă nereglementat) [31]. [27].
5. **Comerțul cu amănuntul.** Ponderea estimată a muncii informale în acest sector poate ajunge la aproximativ 10-15% din economia subterană, în special în piețele nereglementate și comerțul stradal [31], [27].
6. **Servicii de îngrijire personală.** Aproape 10-12% din sectorul serviciilor de frumusețe și sănătate sunt informale [29], [30].
7. **Industria divertismentului și a jocurilor de noroc.** Evaziunea fiscală în sectorul divertismentului este greu de estimat exact, dar se știe că sectorul are o pondere semnificativă în economia subterană, mai ales în ceea ce privește jocurile de noroc necontrolate [29], [26].
8. **Sectorul construcțiilor de locuințe private.** Acest sector poate reprezenta aproximativ 5-7% din economia subterană, având un număr semnificativ de lucrări neînregistrate fiscal, în special pentru construcții mici și renovări [28], [29].
9. **Sectorul medical privat.** Deși nu există statistici exacte, estimările sugerează că între 8% și 12% din veniturile acestui sector sunt nedeclarate, având în vedere că multe clinici private și cabinete medicale practică servicii în afacerea informală [29], [33].
10. **Turismul și serviciile de cazare neoficiale** Ponderea economiei subterane în acest sector poate ajunge la aproximativ 4-6%, cu cazările neînregistrate și activitățile turistice informale [32], [27].

Aceste date, deși sunt estimate în multe cazuri, reflectă provocările majore în combaterea evaziunii fiscale în sectoare esențiale din economia Moldovei. Reducerea economiei subterane în aceste domenii ar putea contribui semnificativ la creșterea veniturilor fiscale și la stimularea unui mediu de afaceri mai transparent

La următoarea concluzie am ajuns: pentru a corecta situația cu evaziunea fiscală în sectoarele-cheie ale economiei moldovenești, cum sunt agricultura, construcțiile și transporturile, este necesar să se introducă măsuri cuprinzătoare și specifice fiecărui domeniu. În agricultură, este recomandat să se ofere stimulente fiscale pentru producătorii legali și să se dezvolte un sistem de control eficient, bazat pe tehnologii digitale, pentru a reduce economia subterană. În construcții, consolidarea controlului prin digitalizarea aplicațiilor și oferirea de facilități fiscale pentru companiile oficiale ar putea reduce semnificativ evaziunea fiscală. În domeniul hotelier și al restaurantelor, implementarea sistemelor electronice de contabilitate și întărirea controalelor privind respectarea obligațiilor fiscale vor contribui la creșterea transparenței și reducerea practicilor ilegale.

Aceste măsuri sunt esențiale pentru a reduce economia subterană și pentru a spori eficiența sistemului fiscal al țării. În plus, lupta împotriva corupției și stimularea legalizării veniturilor informale și a relațiilor de muncă vor juca un rol central în crearea unui mediu de afaceri mai transparent și mai stabil. În acest fel, evaziunea fiscală poate fi combătută, iar veniturile fiscale vor crește, contribuind astfel la dezvoltarea durabilă a economiei Moldovei.

5. Scheme de bază de evaziune

Evaziunea fiscală continuă să reprezinte una dintre cele mai mari provocări pentru economia Republicii Moldova, având un impact negativ semnificativ asupra finanțelor publice și asupra mediului concurențial. Diverse metode sunt utilizate de către companii și persoane fizice pentru a ascunde veniturile, a reduce obligațiile fiscale și a înregistra ilegal venituri. În această secțiune, vom analiza cele mai frecvente scheme de evaziune fiscală întâlnite în Moldova, precum și consecințele acestora asupra economiei.

Companii fictive și "fly-by-night". Una dintre cele mai răspândite practici de evaziune fiscală în Moldova este utilizarea companiilor fictive sau "fly-by-night", care se înregistrează pentru scurt timp, doar pentru a înregistra tranzacții fictive și a înșela autoritățile fiscale. În special în sectorul agricol, aceste companii sunt utilizate pentru a ascunde volumele reale ale produselor produse și pentru a evita plata taxelor corespunzătoare [6]. De asemenea, companiile "fly-by-night" sunt implicate frecvent în rambursarea ilegală a TVA-ului și în realizarea de exporturi fictive, o practică care reprezintă o amenințare directă la adresa securității economice a țării [7]. În vederea combaterii acestor practici ilegale, Serviciul Fiscal din Moldova a introdus mecanisme de detectare timpurie a acestor scheme frauduloase[8].

Scheme de conversie. În cadrul acestui tip de evaziune, companiile utilizează contracte fictive pentru a direcționa fonduri prin intermediul unor entități care nu desfășoară activități economice reale. O practică deosebit de frecventă este implicarea companiilor care colectează fier vechi în astfel de scheme, ceea ce duce la o evaziune fiscală estimată la peste 6,5 milioane de lei [9]. Aceste practici duc la o subminare a sistemului fiscal și afectează negativ competitivitatea întreprinderilor care respectă reglementările fiscale.

Subestimarea veniturilor. Una dintre cele mai frecvente tehnici de evaziune fiscală este subestimarea veniturilor, prin ascunderea unei părți din profituri și plata salariilor "gri" (în plicuri), pentru a reduce baza impozabilă. Această practică are ca rezultat o scădere a veniturilor bugetare și distorsionarea datelor statistice privind veniturile populației [10]. Acest tip de evaziune fiscală nu doar că afectează veniturile statului, dar creează și un climat economic inechitabil, în care întreprinderile corecte sunt dezavantajate.

Utilizarea offshore-urilor. Retragerea fondurilor în jurisdicții offshore, unde impozitele sunt semnificativ mai mici, reprezintă o altă schemă larg utilizată pentru a evita plata taxelor în Moldova. Utilizarea companiilor offshore pentru a transfera veniturile în afaceri externe reduce baza de impozitare a țării și împiedică dezvoltarea economiei naționale. Aceste practici reduc considerabil veniturile fiscale ale statului, împiedicând astfel implementarea de proiecte economice și sociale esențiale [11].

Frauda TVA. Frauda privind rambursarea TVA-ului este o problemă majoră pentru economia moldovenească, fiind larg răspândită în diverse sectoare ale economiei. În special în sectorul hotelier și al restaurantelor, au fost descoperite cazuri de evaziune fiscală legate de rambursarea ilegală a TVA-ului, care au dus la pierderi de peste 2 milioane de lei [12]. Aceste scheme frauduloase nu doar că afectează bugetul statului, dar afectează și competitivitatea întreprinderilor care respectă reglementările fiscale (Figura 3).

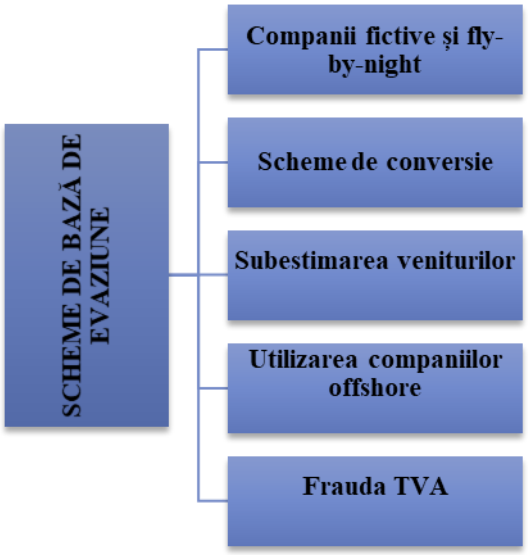

Figura 3. Principalele scheme de evitare a obligațiilor fiscale din Moldova

Sursa: elaborată de autori pe baza surselor studiate

O analiză a schemelor prezentate arată că evaziunea fiscală acoperă diferite sectoare ale economiei și este sistemică. Pentru a combate această problemă, considerăm că este necesar să consolidăm controlul fiscal, să introducem soluții digitale pentru urmărirea fluxurilor financiare, precum și să înăsprim responsabilitatea pentru schemele ilegale. În plus, transparența proceselor comerciale, simplificarea administrației fiscale și crearea de stimulente pentru activitățile juridice pot reduce amploarea economiei subterane.

Evaziunea fiscală în Moldova este alimentată de o serie de scheme sofisticate, care includ utilizarea companiilor fictive, subestimarea veniturilor, frauda TVA și utilizarea offshore-urilor pentru a reduce impozitele. Aceste practici nu doar că subminează veniturile bugetare ale statului, dar creează și un mediu economic inechitabil, în care întreprinderile care respectă legislația fiscală sunt puse într-o poziție dezavantajată. Combaterea acestor scheme necesită o abordare integrată, care să includă măsuri precum consolidarea administrației fiscale, digitalizarea proceselor de raportare și implementarea unor controale mai riguroase pentru a descuraja astfel de practici ilegale.

6. Impactul asupra economiei și societății

Impactul evaziunii fiscale depășește cu mult frauda financiară individuală și are un efect grav asupra economiei și societății în ansamblu. Bugetul de stat nu primește sume semnificative, ceea ce afectează direct finanțarea sectoarelor sociale esențiale. Creșterea economiei subterane creează un mediu nefavorabil pentru afaceri și complică planificarea macroeconomică, iar concurența neloială subminează reziliența întreprinderilor mici și mijlocii, erodând astfel un mediu de piață sănătos. În această secțiune, vom analiza consecințele evaziunii fiscale și măsurile care pot contribui la soluționarea acestei probleme.

În primul rând, este important să subliniem pierderile bugetare semnificative și finanțarea insuficientă a sectorului social. Neplata impozitelor reduce veniturile bugetare, limitând astfel capacitatea statului de a finanța domenii esențiale precum sănătatea, educația și aplicarea legii [13].

În numele autorilor, dorim să subliniem faptul că veniturile fiscale insuficiente afectează direct calitatea vieții cetățenilor. Fără finanțare stabilă, sectorul social se află într-o situație vulnerabilă:

instituțiile medicale nu dispun de fonduri suficiente pentru echipamente și medicamente, programele educaționale sunt restrânse, iar agențiile de aplicare a legii se confruntă cu lipsuri de resurse pentru a-și desfășura activitatea eficient. Aceste deficiențe creează un cerc vicios în care scăderea veniturilor fiscale conduce la o deteriorare a serviciilor publice, ceea ce, la rândul său, poate împinge întreprinderile și cetățenii mai adânc în economia subterană. Prin urmare, considerăm că este esențial nu doar să combatem evaziunea fiscală, ci și să creăm condiții clare, transparente și echitabile pentru a desfășura activități economice, stimulând astfel plata voluntară a impozitelor.

Mai mult, este important de subliniat răspândirea progresivă a economiei subterane. Evaziunea fiscală joacă un rol semnificativ în creșterea acestei economii ascunse, în care entitățile economice își disimulează activitățile pentru a evita povara fiscală. Această practică duce la denaturarea datelor oficiale și face imposibilă implementarea unor politici economice eficiente [10].

Dorim să evidențiem faptul că expansiunea economiei subterane reprezintă o provocare majoră atât pentru stat, cât și pentru societate. Atunci când o parte considerabilă a activităților economice este ascunsă, nu doar că se pierd venituri fiscale, dar se și distorsionează datele oficiale. Drept rezultat, guvernul nu poate evalua corect starea economică și nu poate lua măsuri eficiente. În plus, economia subterană creează condiții inechitabile pe piață: companiile care plătesc impozite în mod corect se confruntă cu o concurență neloială, iar lucrătorii din sectorul informal sunt privați de protecțiile și beneficiile sociale. Considerăm că pentru a combate acest fenomen, este esențial să consolidăm controlul fiscal, să implementăm soluții digitale pentru urmărirea fluxurilor financiare și, nu în ultimul rând, să dezvoltăm stimulente care să încurajeze afacerile să iasă din zona gri a economiei.

Ultimul aspect din această secțiune se referă la concurența neloială. Întreprinderile care se sustrag de la plata impozitelor beneficiază de avantaje neloiale față de cele care respectă legea, ceea ce subminează principiile unei competiții loiale. Acest fenomen are un impact negativ deosebit asupra întreprinderilor mici și mijlocii, care nu au resursele necesare pentru a concura cu actorii economici care profită de aceste practici neloiale [14].

Considerăm că problema concurenței neloiale generate de evaziunea fiscală are implicații semnificative. Atunci când anumite companii reduc deliberat obligațiile fiscale, iar altele respectă cu onestitate cerințele legale, se creează condiții inegale pe piață. Drept urmare, întreprinderile de bună-credință, în special cele mici și mijlocii, se află într-o poziție defavorizată, având costuri mai mari și mai puține oportunități de a concura prin prețuri.

Pentru a aborda această problemă, considerăm că este necesar un set de măsuri cuprinzătoare: consolidarea controlului fiscal, implementarea unor sisteme automatizate pentru monitorizarea fluxurilor financiare și crearea de stimulente care să încurajeze afacerile să își desfășoare activitatea în cadrul legal. Pe termen lung, aceste măsuri vor contribui nu doar la restabilirea echilibrului pe piață, dar și la crearea unui mediu concurențial sănătos, care să sprijine inovarea și dezvoltarea economică.

Evaziunea fiscală afectează grav sistemul bugetar, economia și mediul concurențial. Aceasta conduce la scăderea calității serviciilor publice, creșterea economiei subterane și crearea unor condiții inegale pentru întreprinderi. Pentru a soluționa această problemă, propunem aplicarea unor măsuri integrative, inclusiv consolidarea controlului fiscal, digitalizarea proceselor și încurajarea plății voluntare a impozitelor. Doar prin norme de afaceri echitabile și transparente vom putea asigura o dezvoltare economică sustenabilă și îmbunătățirea calității vieții cetățenilor.

Lupta împotriva evaziunii fiscale reprezintă una dintre prioritățile principale ale politicii fiscale a Republicii Moldova. În contextul globalizării și al complexității tot mai mari a tranzacțiilor financiare, este esențial să se țină cont de standardele internaționale și de bunele practici pentru a construi un sistem

capabil să facă față infracțiunilor fiscale. În această direcție, aderarea Republicii Moldova la Cadrul Incluziv BEPS și măsurile active implementate de autoritățile fiscale pentru identificarea evaziunii fiscale au constituit pași semnificativi. În acest fragment, vor fi analizate atât eforturile interne, cât și exemplele internaționale în combaterea infracțiunilor fiscale, subliniindu-se, totodată, necesitatea unei abordări integrate și cuprinzătoare în lupta împotriva evaziunii fiscale.

Măsuri guvernamentale. În Republica Moldova, sunt implementate măsuri active pentru consolidarea controlului fiscal și creșterea transparenței tranzacțiilor financiare. Unul dintre pașii semnificativi a fost aderarea țării la Cadrul Incluziv BEPS (Erodarea bazei impozabile și transferul profiturilor) [15], care permite adoptarea standardelor internaționale în domeniul impozitării și lupta împotriva evaziunii fiscale la nivel global [16].

În numele autorilor, dorim să subliniem importanța aderării Republicii Moldova la Cadrul Incluziv BEPS [15]. Acest pas deschide noi oportunități pentru țară, nu doar în combaterea evaziunii fiscale, dar și în îmbunătățirea transparenței tranzacțiilor financiare. Implementarea standardelor internaționale contribuie nu doar la creșterea încrederii în sistemul fiscal local, dar și la o cooperare mai eficientă cu alte state în domeniul fiscal.

Totuși, este important de menționat că, în ciuda realizărilor semnificative, persistă provocări legate de corupție și de capacitatea instituțională insuficientă a autorităților fiscale. Prin urmare, pe lângă inițiativele internaționale, este esențial să continuăm îmbunătățirea mecanismelor interne de control fiscal, consolidarea structurii instituționale și implementarea reformelor care vizează combaterea infracțiunilor fiscale la nivel național.

Numai o abordare cuprinzătoare, care să includă atât cooperarea internațională, cât și eforturile interne, poate asigura succesul pe termen lung în combaterea evaziunii fiscale în Republica Moldova.

Exemple de diagrame extinse. În Republica Moldova, autoritățile fiscale identifică în mod regulat cazuri de utilizare a companiilor fictive și a persoanelor nominalizate pentru evaziune fiscală. Aceste scheme cauzează daune semnificative bugetului de stat și subminează încrederea în sistemul fiscal.

În 2023, Serviciul Fiscal de Stat (STS) a deschis 28 de cauze penale în temeiul articolului 244 "Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor". În aceste cazuri, au fost puse sub sechestru bunuri în valoare totală de 13.335.398 lei [17].

De asemenea, în 2025, Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Serviciul Fiscal de Stat au lansat o anchetă împotriva a patru administratori ai unor companii implicate în colectarea fierului vechi, suspectați de evaziune fiscală în valoare de peste 6,5 milioane de lei. În urma percheziților, au fost confiscate sume mari de numerar, documente contabile și mijloace electronice [9].

Dorim să subliniem că aceste cazuri de evaziune fiscală, inclusiv utilizarea companiilor fantomă și a persoanelor nominalizate, reflectă gravitatea problemei în Republica Moldova. În ciuda eforturilor autorităților fiscale, astfel de scheme continuă să afecteze bugetul de stat și să erodeze încrederea cetățenilor în sistemul fiscal.

Exemplele din 2023 și 2025 arată că evaziunea fiscală rămâne o provocare majoră pentru stabilitatea economică a țării. Cauzele penale și confiscările de bunuri pentru sume semnificative evidențiază intensificarea luptei împotriva infracțiunilor fiscale, însă persistă întrebări privind eficiența și complexitatea acțiunilor întreprinse.

Pentru a face progrese reale în combaterea evaziunii fiscale, considerăm că este esențial să consolidăm controalele, să îmbunătățim mecanismele de detectare a acestor scheme și să introducem măsuri suplimentare pentru a asigura transparența în mediul de afaceri. În paralel, cooperarea dintre

diverse agenții guvernamentale, precum Parchetul și Serviciul Fiscal, ar trebui întărită pentru a combate mai eficient astfel de infracțiuni.

Experiență internațională. Uniunea Europeană pune în aplicare în mod activ schimbul automat de informații financiare între țări, ceea ce permite urmărirea fluxurilor financiare transfrontaliere și identificarea cazurilor de evaziune fiscală [18]. Statele Unite ale Americii aplică măsuri stricte pentru a reglementa prețurile de transfer și impozitarea societăților străine controlate. Aceste măsuri vizează prevenirea transferului de profituri către jurisdicții cu impozitare redusă și asigurarea unei impozitări echitabile.

Totodată, dorim să subliniem că experiența internațională în lupta împotriva evaziunii fiscale oferă instrumente și abordări eficiente care pot fi aplicate și în contextul Moldovei. În Uniunea Europeană, introducerea schimbului automat de informații financiare între țări s-a dovedit deja eficientă în urmărirea fluxurilor financiare transfrontaliere, reducând semnificativ oportunitățile de evaziune fiscală. Acest mecanism este deosebit de relevant în contextul globalizării, când companiile pot ascunde veniturile în jurisdicții externe cu regimuri fiscale favorabile.

De asemenea, în Statele Unite, măsurile stricte de reglementare a prețurilor de transfer și a impozitării companiilor străine controlate, care vizează prevenirea transferului de profituri către paradisuri fiscale, reprezintă un exemplu important pentru alte țări. Această abordare asigură o distribuție mai echitabilă a obligațiilor fiscale și previne abuzul de prețuri de transfer.

Considerăm că Moldova ar putea beneficia semnificativ de adaptarea unor astfel de practici în politica sa fiscală. Implementarea schimbului automat de informații financiare și înăsprirea controalelor privind prețurile de transfer ar ajuta țara să combată mai eficient evaziunea fiscală, îmbunătățind transparența și stimulând impozitarea echitabilă.

Astfel, lupta împotriva evaziunii fiscale în Moldova necesită o abordare cuprinzătoare, care să includă atât cooperarea internațională, cât și măsuri interne active. Aderarea la Cadrul Incluziv BEPS și introducerea schimbului automat de informații financiare deschid noi orizonturi pentru creșterea transparenței și combaterea infracțiunilor fiscale. Cu toate acestea, pentru un succes real, este necesar nu doar să îmbunătățim controlul, ci și să creăm stimulente pentru transparență în mediul de afaceri, să consolidăm structurile instituționale și să întărim cooperarea între diferitele agenții guvernamentale. Introducerea unor practici internaționale, cum ar fi reglementarea prețurilor de transfer și combaterea transferului de profituri către paradisurile fiscale, va contribui la îmbunătățirea impozitării în țară și la asigurarea unei concurențe loiale.

În plus, multe țări au implementat măsuri de reglementare a raportării fiscale transfrontaliere, cum ar fi Directiva UE privind raportarea publică a impozitelor, care contribuie la transparența activităților economice ale multinaționalelor. Aceste inițiative, alături de reglementările privind transferul de profituri, oferă un cadru puternic pentru combaterea evaziunii fiscale, care poate fi adoptat și adaptat la nevoile Moldovei pentru a consolida stabilitatea fiscală și economică.

Studiu de caz: Impactul evaziunii fiscale în sectorul construcțiilor din Republica Moldova

Sectorul construcțiilor din Republica Moldova este unul dintre cele mai afectate de fenomenul evaziunii fiscale, având un nivel ridicat de muncă informală și raportări inexacte ale veniturilor. Se estimează că aproximativ 22% din forța de muncă din acest domeniu activează în economia subterană, ceea ce duce la pierderi semnificative pentru bugetul de stat.

Un exemplu concret îl reprezintă cazul unei companii de construcții care a fost investigată de Serviciul Fiscal de Stat pentru neplata taxelor aferente salariilor angajaților. Ancheta a relevat că firma

înregistra doar o parte din venituri și plătea o mare parte a salariilor „în plic”, evitând astfel impozitele și contribuțiile sociale. În urma investigației, compania a fost obligată să achite impozitele restante și a fost sancționată conform legislației în vigoare.

Acest caz subliniază necesitatea intensificării controalelor fiscale și implementării unor măsuri de digitalizare a sistemului de raportare financiară pentru a reduce astfel de practici. De asemenea, stimulentele fiscale pentru conformitatea voluntară și campaniile de educație fiscală pot contribui la reducerea evaziunii în acest sector esențial pentru economia națională.

Pentru a completa studiul de caz privind evaziunea fiscală în Republica Moldova, vom analiza un exemplu semnificativ: cazul lui Ilan Shor și implicarea sa în frauda bancară din 2014 [34].

Contextul cazului. În noiembrie 2014, trei bănci moldovenești – Banca de Economii, Banca Socială și Unibank – au fost implicate într-o schemă complexă de fraudă care a dus la dispariția a peste 750 de milioane de dolari, echivalentul a aproximativ 12% din PIB-ul țării la acea vreme. Ilan Shor, om de afaceri și politician moldovean, a fost identificat ca fiind principalul orchestrator al acestei scheme. Companiile afiliate lui Shor au preluat controlul asupra băncilor și au acordat împrumuturi masive unor entități asociate, fără garanții adecvate. Ulterior, aceste fonduri au fost transferate în conturi offshore, făcând dificilă urmărirea lor.

În rezultatul investigațiilor, un raport realizat de compania de audit Kroll a detaliat modul în care s-a desfășurat frauda și a evidențiat implicarea directă a lui Ilan Shor. În martie 2015, Shor a fost reținut și plasat sub arest la domiciliu. În iunie 2017, a fost condamnat la 7,5 ani de închisoare pentru spălare de bani și fraudă. Totuși, fiind eliberat în așteptarea apelului, Shor a fugit în Israel. În aprilie 2023, Curtea de Apel a dublat sentința sa la 15 ani de închisoare și a dispus confiscarea tuturor activelor sale [35].

Impactul asupra economiei și măsurile ulterioare. Frauda bancară a avut un impact devastator asupra economiei Moldovei, ducând la o criză financiară și la pierderea încrederii publicului în instituțiile financiare. Guvernul a fost nevoit să intervină pentru a salva băncile afectate, ceea ce a pus o povară suplimentară asupra bugetului de stat. Ca răspuns, autoritățile moldovenești au implementat reforme menite să îmbunătățească transparența în sectorul bancar și să prevină astfel de incidente în viitor. De asemenea, au fost consolidate mecanismele de supraveghere și reglementare pentru a detecta și combate mai eficient evaziunea fiscală și spălarea banilor.

Acest caz subliniază importanța unei supravegheri riguroase și a unor mecanisme eficiente de control în sectorul financiar. De asemenea, evidențiază necesitatea cooperării internaționale în investigarea și recuperarea activelor provenite din activități ilegale. Pentru Republica Moldova, experiența a condus la o reevaluare a politicilor fiscale și la adoptarea unor măsuri mai stricte împotriva evaziunii fiscale și corupției.

Sectorul construcțiilor reprezintă una dintre cele mai vulnerabile industrii la fenomenul evaziunii fiscale în Republica Moldova. Acesta este caracterizat de o pondere semnificativă a muncii la negru, subdeclararea veniturilor și utilizarea schemelor frauduloase pentru evitarea obligațiilor fiscale. Un exemplu relevant îl constituie cazul investigat de Serviciul Fiscal de Stat în 2022, când mai multe companii din domeniul construcțiilor au fost implicate într-un circuit de facturi fictive cu scopul de a reduce baza impozabilă și de a evita plata TVA și a impozitului pe profit.

Investigațiile au scos la iveală că firmele respective utilizau companii fantomă pentru a emite facturi false, raportând cheltuieli inexistente. Această schemă a permis firmelor de construcții să reducă artificial impozitele datorate statului, generând pierderi fiscale de milioane de lei. Potrivit raportului Serviciului Fiscal de Stat, prejudiciul estimat a depășit suma de 50 de milioane de lei, iar în urma

acțiunilor de control, mai multe firme au fost sancționate, iar administratorii acestora – trimiși în fața instanței.

Acest caz reflectă amploarea evaziunii fiscale din sectorul construcțiilor și evidențiază necesitatea unor măsuri mai stricte de supraveghere și digitalizare a proceselor fiscale. Implementarea unor sisteme electronice avansate pentru monitorizarea tranzacțiilor și sporirea controalelor ar putea reduce semnificativ astfel de practici ilegale, contribuind la creșterea veniturilor bugetare și la stabilitatea economică a țării.

Un alt exemplu semnificativ este cazul unei companii de construcții care, în perioada 2020-2021, a fost descoperită angajând muncitori fără contracte legale și plătindu-i „la negru". Aceasta a dus la pierderi semnificative pentru bugetul de stat, în special prin neplata contribuțiilor sociale și a impozitului pe venit. Investigația a demonstrat că peste 40% dintre angajații companiei lucrau informal, iar amenzile aplicate au depășit 10 milioane de lei.

În urma verificărilor, nu am identificat o sursă publică specifică care să confirme cazul menționat al unei companii de construcții din Republica Moldova, în perioada 2020-2021, cu peste 40% dintre angajați lucrând informal și amenzi de peste 10 milioane de lei. Totuși, există exemple relevante care evidențiază probleme similare în sectorul construcțiilor:

- **Amenzi pentru munca nedeclarată.** În 2018, angajatorii din Moldova au fost amendați cu 42 de milioane de lei pentru utilizarea muncii la negru, conform Serviciului Fiscal de Stat [36].
- **Depistarea muncii informale.** În 2024, Inspectoratul de Stat al Muncii a identificat peste 3.000 de persoane lucrând fără contracte legale, reprezentând 7% din totalul muncii nedeclarate în țară [37].
- **Impactul economic al muncii la negru.** În 2022, s-a estimat că Republica Moldova pierde anual peste 15 miliarde de lei la buget din cauza salariilor în plic și a muncii nedeclarate [38].

Aceste exemple subliniază amploarea fenomenului muncii nedeclarate în sectorul construcțiilor și necesitatea unor măsuri stricte pentru combaterea evaziunii fiscale.

7. Concluzie

În concluzie, evaziunea fiscală rămâne una dintre cele mai grave amenințări la adresa stabilității economiei și dezvoltării societății din Moldova. O analiză a modelelor de evitare existente și a impactului lor asupra diferitelor aspecte ale vieții ne permite să înțelegem mai bine amploarea problemei și importanța luării de măsuri eficiente pentru combaterea acestui fenomen. Comparația cu alte regiuni arată că este necesară o abordare cuprinzătoare pentru a îmbunătăți disciplina fiscală, inclusiv îmbunătățirea legislației, consolidarea controlului și sensibilizarea cetățenilor cu privire la consecințele evaziunii fiscale. În cele din urmă, numai prin eforturile comune ale statului și societății putem crea un sistem care să distribuie în mod corect și eficient povara fiscală, contribuind la creșterea economică durabilă și la justiție socială.

Evaziunea fiscală rămâne o problemă semnificativă pentru economia Moldovei, afectând dezvoltarea acesteia și reducând veniturile fiscale. Economia subterană, estimată a reprezenta aproximativ 23% din totalul economiei țării, se concentrează în principal în sectoare precum agricultura, construcțiile și sectorul hotelier și al restaurantelor. Aceste practici nu doar că fragilizează stabilitatea financiară a statului, dar creează și un mediu de afaceri nereglementat, în care transparența și legalitatea sunt adesea ignorate.

Din datele disponibile, este evident că o mare parte a economiei informale se află în sectoare-cheie ale economiei moldovenești, iar legalizarea locurilor de muncă informale și a fluxurilor financiare ar putea avea un impact semnificativ asupra creșterii veniturilor fiscale și stimulării economiei. De asemenea, îmbunătățirea administrării fiscale și reducerea corupției sunt factori esențiali pentru a reduce stimulentele pentru evaziunea fiscală.

În plus, analiza altor sectoare vulnerabile la evaziune fiscală, precum transporturile, comerțul cu amănuntul, sectorul medical privat și turismul, subliniază amploarea fenomenului în diverse domenii. Se estimează că aceste sectoare contribuie, de asemenea, semnificativ la economia subterană, cu procente care variază de la 4% până la 61%, în funcție de sector. În mod particular, agricultura și construcțiile rămân cele mai expuse riscurilor de evaziune fiscală, iar în aceste domenii, aproximativ 61% și respectiv 22% din forța de muncă sunt implicate în activități informale.

Astfel, pentru a combate eficient evaziunea fiscală și a reduce economia subterană, sunt necesare măsuri cuprinzătoare, precum modernizarea administrației fiscale prin digitalizare, stimularea culturii fiscale, combaterea corupției și crearea unui mediu de afaceri transparent. Această abordare holistică va ajuta la consolidarea economiei naționale și va contribui la creșterea stabilității fiscale pe termen lung. În plus, experiența internațională, inclusiv schimbul automat de informații financiare și reglementările stricte privind prețurile de transfer, oferă instrumente valoroase care pot fi adaptate pentru a întări combaterea evaziunii fiscale în Moldova. Implementarea unor astfel de măsuri va îmbunătăți transparența, va stimula impozitarea echitabilă și va contribui la o concurență loială, având un impact semnificativ asupra economiei și stabilității fiscale ale țării.

Referinţe

1. Economia subterană în Moldova: amploare și planuri de reformă. 2024. Disponibil: https://vesti24.md/2950/ Accesat: 17.03.2025.
2. Ce taxe plătesc moldovenii? TUK. 2022. Disponibil: https://tuk.md/novosti/socium/kakie-nalogi-platjat-zhiteli-moldovy-objasnjaet-tuk/?utm_source Accesat: 17.03.2025.
3. Economia Moldovei. 2024. Disponibil: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%8B Accesat: 17.03.2025.
4. Se va construi mai puțin în Moldova. Disponibil: https://noi.md/ru/obshhestvo/v-moldove-budut-menishe-stroiti-777769 Accesat: 17.03.2025.
5. Vitaly Gaidarzhi. 2025. Economie. Comerțul internațional al Moldovei în 2024: creștere a importurilor și deficit record. Disponibil: https://laf.md/2025/01/15/%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%8F-%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D1%8F-%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%8B-%D0%B2-2024-%D0%B3%D0%BE/ Accesat: 17.03.2025.
6. Pentru a evita taxele, producătorii agricoli și exportatorii folosesc suflete moarte. 2013. Disponibil: https://www.ipn.md/index.php/ru/dlya-ukhoda-ot-nalogov-selkhozproizvoditeli-i-eksportery-ispolzuyut-mertvye-dush-7966_1008068.html?utm_source=chatgpt.com Accesat: 18.03.2025.
7. Amenințare la adresa securității economice. 2008. Disponibil: https://point.md/ru/novosti/ekonomika/ugroza-ekonomicheskoj-bezopasnosti/ Accesat: 18.03.2025.
8. Yuri LYKIY. Contabilitate si audit. 2019. Disponibil: https://contabilitate.md/article/1268?cHash=85f6f3ce2d0f6ea93576a1a4595be012& Accesat: 18.03.2025.
9. Anna Vypritskikh. În Moldova, companiile implicate în colectarea fierului vechi sunt suspectate de evaziune fiscală pentru 6,5 milioane de lei. 2025. Disponibil: https://newsmaker.md/ru/v-moldove-kompanii-zanimayushiesya-sborom-metallologa-podozrevayut-v-uklonenii-ot-uplaty-nalogov-na-65-mln-leev Accesat: 18.03.2025.
10. Aguzarova L.A., Aguzarova F.S., Burnatseva O.O. Evaziune fiscală. Revista "Economie teoretică" Nr.2, 2019 www.theoreticaleconomy.ru Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/uklonenie-ot-uplaty-nalogov-1? Accesat: 19.03.2025.
11. Pimenov Nikolay, Rodionov Dmitry. Optimizarea plăților fiscale folosind offshore-uri: probleme și riscuri. Managementul fiscal. Disponibil: https://studme.org/100093/buhgalterskiy_uchet_i_audit/optimizatsiya_nalogovyh_platezhey_ispolzovaniem_ofshorov_problem

y_riski Accesat: 19.03.2025.
12. În sectorul HoReCa, a fost dezvăluită evaziune fiscală în valoare de peste 2 milioane de lei. 2024. Disponibil: https://noi.md/ru/obshhestvo/v-sfere-horeca-vyyavleno-uklonenie-ot-uplaty-nalogov-na-summu-bolee-2-mln-leev Accesat: 19.03.2025.
13. Sanina A.G. Evaziunea fiscală ca problemă de management social Disertație. 2007. Disponibil: https://www.dissercat.com/content/uklonenie-ot-uplaty-nalogov-kak-problema-sotsialnogo-upravleniya Accesat: 20.03.2025.
14. Konnykh Marina Yurievna. Evaziunea fiscală ca factor în dezvoltarea economiei subterane și o amenințare la adresa securității economice a statului. Revista științifică internațională "Știința prin prisma timpului" nr.4 (25) 2019 Disponibil: https://www.naupri.ru/journal/1830.php accesat: 20.03.2025.
15. BEPS. Erodarea bazei impozabile și transferul profitului (BEPS) Disponibil: https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html Accesat: 20.03.2025.
16. Serviciul Fiscal de Stat se va alătura BEPS. 2024. Disponibil: https://www.contabilitate.md/news/1575?cHash=ea9a75dd8e0da9f515623a916ed94bbd Accesat: 20.03.2025.
17. Evaziunea fiscală este cea mai frecventă încălcare. Raport al Serviciului Fiscal de Stat. 2024. Disponibil: https://noi.md/ru/obshhestvo/uklonenie-ot-uplaty-nalogov-samoe-chastoe-narushenie-otchet-gns Accesat: 20.03.2025.
18. Experții recomandă introducerea unei taxe globale de 2% pentru miliardari. Disponibil: https://internationalwealth.info/offshore-tax/kak-borotsja-s-ukloneniem-ot-nalogov-otchet-european-union-tax-observatory Accesat: 21.03.2025.
19. E.S. Vylkova "Contracararea evaziunii fiscale: experiența Statelor Unite". 2015. Vol. 25, nr 4, pp. 651-656. Doi 10.17150/1993-3541.2015.25(4).651-656. Izvestiya de la Academia de Economie din Irkutsk. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/protivodeystvie-ukloneniyu-ot-nalogooblozheniya-opyt-ssha Accesat: 21.03.2025.
20. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. Aspecte fiscale și vamale – soluții 2025. Disponibil: https://www.mf.gov.md/ru Accesat: 21.03.2025.
21. Banca Națională a Moldovei. Disponibil: https://www.bnm.md/ru Accesat: 21.03.2025.
22. Banca Mondială. Global Digital Summit 2025 Disponibil: https://www.vsemirnyjbank.org/ext/ru/home Accesat: 21.03.2025.
23. Fondul Monetar Internațional. Disponibil: https://www.imf.org/ru/Home Accesat: 21.03.2025.
24. OECD susține Republica Moldova în modernizarea administrației publice și fortificarea capacităților administrative. 2024. Disponibil: https://mf.gov.md/ro/content/oecd-sus%C8%9Bine-republica-moldova-%C3%AEn-modernizarea-administra%C8%9Biei-publice-%C8%99i-fortificarea Accesat: 21.03.2025.
25. Agricultura rămâne sectorul cu cea mai mare pondere a ocupării forței de muncă din umbră. 2024. Disponibil: https://noi.md/ru/jekonomika/seliskoe-hozyajstvo-ostayotsya-sektorom-s-naibolishej-dolej-tenevoj-zanyatosti Accesat: 21.03.2025.
26. Valorile mobiliare de stat vor fi emise lunar prin platforma eVMS.md, Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, 2021. Disponibil: https://www.mf.gov.md/ro Accesat: 21.03.2025.
27. Banca Națională a Moldovei, 2021. „Studiu asupra economiei subterane din Republica Moldova.” Disponibil: https://www.bnm.md/ro. Accesat: 21.03.2025.
28. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova, 2021. „Raport anual privind fiscalitatea și combaterea evaziunii fiscale.” Disponibil: https://www.mf.gov.md/ro. Accesat: 21.03.2025.
29. Banca Mondială, 2020. „Economia subterană și impactul fiscal în Republica Moldova.” Disponibil: https://www.worldbank.org/en/country/moldova. Accesat: 21.03.2025.
30. OCDE, 2019. „Raport privind evaziunea fiscală în sectoare economice din Republica Moldova.” Disponibil: https://www.oecd.org. Accesat: 21.03.2025.
31. Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor al Republicii Moldova, 2020. „Raport anual privind transportul și logistică în Republica Moldova.” Disponibil: https://www.mtid.gov.md. Accesat: 21.03.2025.
32. Ministerul Economiei și Infrastructurii, 2020. „Evaluarea impactului muncii informale asupra economiei naționale.” Disponibil: https://www.mei.gov.md. Accesat: 21.03.2025.
33. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova, 2021. „Studiu privind sectorul privat medical și economia informală.” Disponibil: https://www.ms.gov.md. Accesat: 21.03.2025.
34. Cazul Ilan Shor și frauda bancară din 2014”, Wikipedia. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ilan_Shor. Accesat: 02.04.2025.
35. Curtea de Apel a dublat sentința lui Ilan Shor la 15 ani de închisoare și a dispus confiscarea activelor sale, Wikipedia. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Ilan_Shor. Accesat: 02.04.2025.
36. Amenzi pentru munca nedeclarată: În 2018, angajatorii din Moldova au fost amendați cu 42 de milioane de lei pentru utilizarea muncii la negru, conform Serviciului Fiscal de Stat, Observatorul de Nord. Disponibil: https://observatorul.md. Accesat: 02.04.2025.
37. Depistarea muncii informale: În 2024, Inspectoratul de Stat al Muncii a identificat peste 3.000 de persoane lucrând fără contracte legale, reprezentând 7% din totalul muncii nedeclarate în țară, Pro TV, 1TV, 8TV. Disponibil: https://protv.md, https://1tv.md, https://8tv.md. Accesat: 02.04.2025.
38. Impactul economic al muncii la negru: În 2022, s-a estimat că Republica Moldova pierde anual peste 15 miliarde de lei la buget din cauza salariilor în plic și a muncii nedeclarate, BizLaw, 2TV, Observatorul de Nord. Disponibil: https://bizlaw.md, https://2tv.md, https://observatorul.md. Accesat: 02.04.2025.